

KETRIN BANER

KUĆA NA
IVICI NOĆI

Preveo
Nikola Pajvančić

 Laguna

Naslov originala

Catherine Banner

THE HOUSE AT THE EDGE OF NIGHT

Copyright © Catherine Banner 2016

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Danijeleu

*Ali ostrva samo postojе
ako smo na njima voleli.*

Derek Volkot

I

SAKUPLJAČ PRIČA

1914–1921.

Nekada je čitavo ostrvo Kastelamare mučilo prokletstvo plača. Poticalo je iz pećina kraj mora, a pošto su ostrvljani kuće zidali od kamena koji su odatle vadili, od tog kamena koji je nekada bio tečna vatra samog vulkana, uskoro se plač razlegao u svim zidovima zgrada, odjekivao je ulicama pa je čak i zasvođena gradska kapija noću zapomagala kao ostavljena mlada.

Pošto ih je to prokletstvo mučilo, ostrvljani su se većito međusobno svađali. Očevi su se sporili sa sinovima, majke su se sukobljavale sa kćerima, komšije međusobno nisu razgovarale i sve u svemu, niko nije imao mira.

To je tako trajalo mnogo godina, sve dok jedne jeseni nije udario silan zemljotres. Ostrvljane je probudilo užasno podrhtavanje iz samog srca ostrva. Zemljotres je rastresao kaldrmu na ulicama i tanjire u kredencima. Zgrade su se drmusale kao da su od rikote. Do jutra je porušio sve kuće.

Dok je srušeno kamenje kukalo i plakalo, ostrvljani su se okupili da vide šta im je činiti.

Jednoj mladoj seljačkoj kćeri po imenu Agata ukazala se Bogorodica, pa je shvatila odakle potiče prokletstvo plača. „U

ostrvski kamen se bila uvukla nekakva tuga“, rekla je. „Moramo da od ovog krša izgradimo nov grad, i kada dovršimo taj veliki posao, prokletstvo plača će nestati.“

I tako su ostrvljani, kamen po kamen, obnovili grad.

Iz stare ostrvske priče, koju mi je prvi put ispričala Pina Vela, zapisano na praznik Svete Agate 1914.

I

Probudilo ga je kuckanje po žaluzinama. Znači, sigurno je zaspao. „Počeo je porođaj!“, doviknuo je neko. „Sinjor doktore!“

Bunovan, pomislio je da to govore o njegovoj ženi, pa je prišao prozoru upetljan u čaršave, pre nego što se prisetio da ona spava pored njega. Na prozoru je bilo lice seljaka Ricua, lebdelo je poput meseca u tami. „Ko se porađa?“, upita doktor.

„Grofova žena. A ko drugi?“

Onda je, da ne probudi svoju ženu, otišao do vrata. Na mesečini je sve u dvorištu izgledalo neobično jasno. Čak je i Ricu bio drugačiji. Seljak je na sebi imao svečani prsluk i kravatu. „To je neka greška“, rekao je doktor. „Nisam se dogovorio sa grofom da pomognem pri porođaju njegove supruge.“

„Ali lično mi je sinjor konte naredio da te dovedem.“

„Ja uopšte nisam ni pratio njenu trudnoću. Pratila ju je babica. D'Izantu je sigurno mislio da nju dovedeš.“

„Ne, ne, babica je već stigla. Grof hoće da i ti dođeš. Hitno je, kaže.“ Ricu je bio sav važan zbog poruke koju je preneo. „Hoćeš li doći? Smesta?“

„Moja supruga samo što se nije porodila. Ne želim da idem daleko od kuće ako nije neophodno.“

Ricu, međutim, nije odustajao od svog zadatka. „Kontesa je već počela da se porađa, evo sad malopre“, rekao je. „Izgleda da je neophodno, doktore.“

„A babica ne može sama?“

„Ne može, doktore. Porođaj je... težak. Trebaš im jer beba neće da izađe bez onih tvojih srebrnih mašica.“ Ricu je napucao usne zato što uopšte mora da govori o nečemu takvom; on nije prisustvovao rađanju nijednog od svoje devetoro dece, i više mu se dopadalo da misli kako su nikli iz zemlje, kao Adam i Eva. „Polaziš?“, ponovio je.

Doktor je opsovao sebi u bradu, pošto je bilo očigledno da mora da pođe. „Samo da se obučem“, rekao je. „Stići ću te na putu za pet minuta. Jesi li došao magarećom zapregom ili ćemo peške?“

„Ne, ne, doktore, došao sam zapregom.“

„Spremi je.“

Obukao se u mraku. Sat je pokazivao petnaest do dva. Spakovao je instrumente: forceps, metalne makaze, set špri-ceva – sve što je bio spremio za predstojeći porođaj svoje supruge – kao i morfijum i magnezijum-sulfat, za svaki slučaj. Pošto je sve to završio, probudio je ženu. „Koliko te često bude bolovi, *amore?*“, upitao je. „Grofova žena je počela da se porađa pre vremena – prokleta bila – i sad me zovu tamo.“

Ona se namrštila što je budi. „Ima još mnogo... pusti me da spavam...“

Ako bog da, uspeće da pomogne pri grofičinom porođaju i da se vrati na vreme za porođaj sopstvene žene. Otrčao je preko trga i probudio staricu Đezuinu, koja je bila ostrvska babica pre nego što je počeo da je izdaje vid. „Sinjora

Đezuina, *mi dispiace*“, rekao je. „Hoćete li da sednete malo kod moje žene? Pozvali su me kod druge pacijentkinje, a mojoj ženi su počeli trudovi.“

„Kod koje druge pacijentkinje?“, upitala je Đezuina. „Sveta Agato, umire li to neka nesrećna duša na ovom ostrvu od koga je i bog digao ruke, pa da moraš da juriš u ovo doba noći?“

„Grofova žena je počela da se porađa pre vremena i ima komplikacija – moram da idem sa forcepsom.“

„Grofova žena, je li? I tebe su pozvali?“

„Jeste, sinjora.“

„Po onome što se priča, ne znam baš da li bi trebalo da ti porađaš sinjoru kontesu.“ Starica onda veoma značajno učuta.

„A šta se to priča, sinjora Đezuina?“ Doktor nije mogao da prikrije razdražljivost.

„Svašta se priča“, reče ona.

„Dobro, hoćete li da dođete da pripazite na moju ženu?“

Đezuina se sabrala. „Da, Svete mi Agate, naravno da hoću. Gde si ti, momče? Daj da se uhvatim za tebe, da se ne sapletem o ovo nesrećno kamenje.“

Starica je zaista bila gotovo slepa. Pošla je za njim preko trga, držeći mu se za skut kaputa, pa se smestila na stolicu u uglu spavaće sobe. Nadao se da se njegova žena neće preplašiti ako se probudi i ugleda staricu u uglu.

Već je prošlo dva. Poljubio ju je u čelo pa otišao.

I dalje proklinjući, potražio je Ricua i njegovu magareću zapregu. Prokleti bili i grof i njegova žena. Nije htela da on vodi brigu o njenoj trudnoći, već se odlučila za negu ostrvske babice. Zašto onda sada tolika žurba, zašto ga zovu u vilu u dva ujutro? Ta njena komplikacija verovatno nije ništa ozbiljnije od zamršenog pupčanika ili posebno jakih bolova, i forceps verovatno uopšte nije potreban – a on ipak mora

da ostavi svoju ženu samu, da se odazove njihovom pozivu i ide na drugi kraj grada.

Ricu ga je čekao, sa šeširom u rukama, kao da je na misi. Popeli su se u škripava zeleno-žuta kola, oslikana prizorima iz velikih bitaka, brodoloma i čudesnih događaja iz ostrvske prošlosti. To nije bilo vozilo stvoreno za žurbu. U tišini prožetoj plavim hukom mora, putovali su usnulim ulicama. Mesec je uglačao lišće palmi i obasjavao prašnjava leđa magarca. „Dve trudnice na čitavom ostrvu“, gundao je doktor. „Moja žena i kontesa, i sad se obe istovremeno porađaju. Pa ti budi *medico condotto*.“

„Ah“, reče Ricu, koji nije bio naročito sklon da iznosi svoj sud o mukama provincijskih doktora. „Al’ to je ipak dvostruki blagoslov, doktore, je li? Dve bebe rođene iste noći – to se na ostrvu nikad ranije nije desilo.“

„To je dvostruki problem.“

Na grofovu kapiju stigli su u dva i dvadeset. Doktor je uzeo kaput, šešir, torbu i stetoskop, pa krenuo trčecim korakom – da što pre dovrši taj posao.

Grof je čuvao stražu pred spavaćom sobom svoje supruge, u savremenom delu kuće. Obasjan električnim svetlom, izgledao je znojavo, reptilski. „Kasnite“, rekao je. „Pozvao sam vas pre više od sat vremena.“

„Nisam ni slutio da ću ja morati da pomognem pri ovom porođaju.“ Doktor je zbog razdražljivosti govorio otvoreno. „I moja žena počinje da se porađa; već danima oseća bolove. Izuzetno mi je nezgodno da je ostavim. A mislio sam da kontesa želi samo babicu.“

„I želi. Ja sam vas pozvao. Karmela je unutra, udite pa vidite sami.“

Grof je zakoračio u stranu da bi doktor prošao pored njega i ušao u grofičinu sobu. Zbog nedavno uvedenog

električnog svetla, sve je izgledalo bledo. Babica je govorila u drevnom ritmu: *diši, napni se, diši, napni se*. Karmela, međutim, nije disala, nije se napinjala, i on je sada uvideo da nisu posredi samo obmotan pupčanik ili posebno jak bol. Nikako nije dobar znak da se porodilja u toj fazi ne napinje. On nije često osećao strah dok se bavi svojim poslom, ali ga je sada osetio, kako mu se širi leđima poput hladnog vetra.

„Napokon si stigao!“, rekla je babica prezrivo.

Pored kreveta je drhtala sićušna sobarica – kako se ono zvaše? Pjerandela – jednom joj je lećio oteklinu na nožnom palcu. „Donesite mi nešto da operem ruke“, rekao je. „Koliko je dugo pacijentkinja ovakva?“

„O gospode – već satima, sinjor doktore!“, zajecala je Pjerandela, noseći sapun i toplu vodu.

„Grčevi je muče jedan sat“, ispravila ju je babica, „a onda je obuzme ova iscrpenost, kada kao da ništa ne vidi.“

„Kada su počele kontrakcije?“, upitao je doktor.

„Pozvali su me rano juče ujutro. U sedam.“

Sedam. Znači oni se ovako muče već devetnaest sati. „A trudnoća nije bila problematična?“

„Baš naprotiv.“ Babica gurnu ka njemu svežanj papira – kao da on sada ima vremena za njih! „Kontesa leži u krevetu već mesec dana, šake su joj natekle i muče je teške glavobolje. Mislila sam da znaš“, promrsila je.

„Natekle šake!“, reče doktor. „Glavobolje! Zašto me niste pozvali?“

„Kontesa nije dozvoljavala“, rekla je babica.

„Ali ti – ti si mogla da me pozoveš.“

„Grofov doktor sa kopna pregledao ju je prošle nedelje. Rekao je da nije ništa. Šta sam ja mogla?“

„Trebalo je da se porodi u bolnici u Sirakuzi, a ne ovde!“ Doktor se okomio na babicu i prestravljenu Pjerandelu. „Ja

nemam instrumente za carski rez! Nemam čak ni dovoljno morfijuma!“

„Nije htela da te vidi“, rekla je babica. „Sumnjala sam na preeklampsiju, doktore, ali mene u takvim stvarima niko nikada ne sluša.“

Razbesnelo ga je to odbijanje da se preuzme odgovornost. „Treballo je da se boriš da je prebace u bolnicu“, rekao je. „Treballo je da to zahtevaš po svaku cenu!“

Pjerandela počeo da kuka: „Isuse i Marijo majko božja, Sveta Agato, zaštitnice nesrećnika i svi sveti...“

Svest o onome što mora da uradi umirila mu je ruke. Tako je to uvek bilo, pre ili kasnije. „Neka se svi sklone“, rekao je. „Spremite prokuvanu vodu, čiste čaršave. Sve mora biti čisto.“

Doneli su vodu, istrgli čaršave ispod Karmelinog mli-tavog tela. Doktor je sterilisao špric i napunio ga magnezijum-sulfatom, koji joj je zatim ubrizgao u ruku. Sada je radio automatski, kao da je to nekakav ritual, podnevni anđeo gospodnji ili krunica. Pripremio je morfijum, makaze, forceps. „Nadite mi iglu i konac“, rekao je babici. „Spremite gazu, spremite jod. Sve ćete naći u mojoj torbi.“

Karmela je na tren došla k sebi pa je rekla: „Hoću samo babicu. Neću tebe.“

„Sad se tu ništa ne može“, kazao je doktor, ne obraćajući se njoj. „Moramo da obavimo porođaj što je brže moguće.“

Pripremio je morfijum pa i njega ubrizgao u grofičinu tanku ruku. Pošto se Karmela opustila, uzeo je makaze i zamislio zarez – prvo ga je isprobao u vazduhu. Jedan kratak rez od dva i po centimetra. Čaršavi – gde su čaršavi? „Done-site čiste“, naredio je. „Smesta.“

Pjerandela se užasnuta zateturala. „Sve mora biti čisto!“, besneo je doktor, koji je zanat ispekao u blatu i ledu rovova u Trentinu. „Sve. Ako je grčevi ne ubiju, sepsa sigurno hoće.“

Karmela je ponovo došla k sebi, pogledi su im se ukrstili i on je video da su joj oči pune straha, kao kod stotina vojnika koje je operisao u ratu, kada bi se budili iz omamljenosti etetrom. Spustio joj je ruku na rame. Na taj njegov dodir, nešto se u njoj promenilo, baš kao što je znao da će biti. Digla je glavu, i sa svom silinom kletve, rekla: „Ovo je tvoje delo.“

„Daj joj još morfijuma“, kazao je babici.

„Ovo je tvoje delo“, ponovila je Karmela. „Dete je tvoje. To svi znaju, sem tebe. Zašto nećeš da me pogledaš, Amedeo?“

Dao joj je injekciju i ne pogledavši njeno lice, ali je osećao kao da je, od težine te optužbe, soba odjednom postala tesna. Čim se Karmela ponovo opustila, kleknuo je i zasekao, gurnuo ruku unutra i okrenuo bebu. Onda ju je, uz pomoć forcepsa, jednim pokretom doneo na svet.

Dečak – već je disao. Presekao je pupčanik i spustio bebu u babičino naručje. „Ona još nije sigurna, dok ne izbaci posteljicu“, rekao je. Onda je čitava ta masa iskliznula i sve se okončalo, praćeno krvlju i suzama.

Karmela je uskoro počela da dolazi k sebi, kao što je i predvideo. Pridigla se na mokrim čaršavima i zatražila bebu. Osetio je mučninu od olakšanja i potrebe da prikriva to olakšanje. Otišao je do prozora. Pogledao je široki prilaz koji je od grofovih vrata vodio do puta. Video je kako svetiljke između drveća stvaraju sfere zelenkastog svetla. Video je, iza njih, melanholični predeo, samo pusto brdo i crno i beskonačno more. Sve se izmenilo otkako je poslednji put gledao taj prizor. Soba se izmenila. Karmela se izmenila. Ne bi prepoznao ni jedno ni drugo.

Pošto se umirio, vratio se pacijentima. Proverio je prvo Karmelin pa bebin puls. Zašio je ranu i sve premazao jodom. Posmatrao je spaljivanje posteljice, krvavih čaršava, gaze i zavoja. Tek je tada sebi dozvolio da propisno pogleda

Karmelu. Potpuno zaokupljena bebom, ona kao da više nije bila svesna njegovog prisustva. Čudno je pomisliti da je telo koje je porođaj toliko namučio, koje je on malopre sekao i ubadao injekcijama, bilo čitavo i mlado kada ju je poslednji put video. *Ovo je tvoje delo*, rekla je. *Dete je tvoje*. Dopustio je sebi da načas osmotri bebu. Snažan dečak sa crnom kosicom – tek rođena beba, po izgledu, može biti bilo čija. Dok ju je posmatrao, činilo se da poprima grofove crte lica, njegov debeli vrat i buljave oči.

Bilo kako bilo, ona ga je optužila i ništa drugo nije bilo važno.

Sada, pošto je završio posao, obuzeo ga je silan umor. Grof je došao na vrata i Karmelu su hitro obrisali i pokrili. Doktor je morao da objavi rođenje deteta. To je i uradio, sa većim oduševljenjem nego što je osećao, igrao je svoju ulogu, recitovao očekivane reči: „Lepo dete... zdrav dečak... bila je eklampsija... nadamo se da će oporavak biti brz.“

Grof je osmotrio bebu pa je osmotrio svoju ženu, a onda je klimnuo glavom doktoru i ovaj je shvatio da je slobodan.

Pošto više tu nije bio potreban, oprao je instrumente, spakovao ih i kroz polumračne hodnike vile izašao. Napolju se rađalo sunce i širilo blago svetlo svojstveno Mediteranu. Upravo je prošlo šest.

Neko je dotrčao između palmi. Ricu. „Sinjor doktore“, viknuo je oduševljeno starac, „rodio ti se sin!“

Obuzet silnim umorom, isprva nije shvatio. „Mali dečak!“, uzviknuo je Ricu ponovo. „Žena ti je rodila sina!“

Cazzo! Zaboravio je. Potrčao je u susret Ricuu. „Vrlo brz porođaj“, rekao je ovaj, zaboravivši na uzdržanost. „Samo sat vremena, a Đezuina je rekla da je mogla da ga obavi i zatvorenih očiju.“ Starac se načas zamislio. „Prava sreća. Ha! Hvala Bogu i Svetoj Agati, hvala svim svecima.“

Doktor je odbio napornu vožnju u magarećoj zaprezi, pa je potrčao ulicama koje su se upravo budile. Zrikavci su počinjali sa pesmom. Svetlost je ulazila u uličice i na trgove. Stotinu prozora u stotinu dvorišta otvaralo se uz hitar, nestrpljiv zvuk. Dok je trčao, osećao je kako i unutar njega i oko njega narasta silno svetlo, kao da je čitav svet njime ispunjen.

Spavaća soba je mirisala na krv i umor. Đezuina je dremala, uspravno sedeći, na stolici pored kreveta. Beba je takođe spavala, sklupčana kraj majke. „Oprosti, *amore*“, kazao je.

„Bilo je lakše nego što sam očekivala“, rekla je ona, na svoj uobičajen jednostavan način. „Koliko sam se samo plašila, a sve je bilo gotovo za sat vremena! Đezuina i ja smo se odlično snašle i bez tebe.“

Obrisao je tragove posteljice. Dete je bilo stvorenjce koje se meškolojilo i kmećalo, tuđe poput tek rođenog maćeta. Uzeo ga je, osmotrio noge i ruke, pritisnuo mu tabane, razdvojio prste i – ponosno – oslušnuo stetoskopom ptičje kuckanje srca. Obuzela ga je ogromna radost i osetio se razneženo, gotovo poetski. O, koliko je drukčije biti otac nego biti samo ljubavnik – sada mu je to postalo jasno! Zašto je toliko čekao sa decom? Shvatio je da nijedan prethodni deo njegovog života nije bitan; sve dosadašnje samo je vodilo ka ovom času.

Sada je, međutim, postojao i problem druge bebe. Glasine će se do večeri proširiti po čitavom ostrvu, zahvaljujući onoj veštici Karmeli – pravo čudo, blizanci koje su rodile dve majke, došli su zajedno na svet kao po dogovoru! Znao je kako će ljudi da pričaju.

Njegova žena je ležala, iscrpna kao trkačica na duge pruge. Pregledao ju je i obasuo poljupcima – strastvenije nego što bi to činio da ga nije mučila griža savesti. Znao je

da slede velike nevolje: babica i Pjerandela su čule Karmeline optužbe. Takva glasina je dovoljna da mu i žena i susedi postanu neprijatelji, možda i da ga proteraju sa ostrva. Zasad je, međutim, puštao da u njemu postoji samo svetlo.

II

Njegovo rođenje niko nije slavio, niko ga nije zabeležio.

U gradu Firenci, iznad reke Arno, nalazi se trg mutnih svetala i plavičastih senki. Na jednoj strani tog trga diže se zgrada sa tremom koji drži devet stubova, a u zidu te zgrade nalazi se prozor sa rešetkom od šest metalnih prečaga: tri uspravne i tri vodoravne. Rešetka je tamna od rđe; u zimskim noćima ona upija hladnoću vazduha, njegovu vlagu, njegovu maglu. Iza prozora, u to doba, nalazilo se kameno postolje, a na postolju jastuk.

Tu je započeo doktorov život, jedne januarske noći, kada je bez mnogo ceremonije ubačen kroz metalnu rešetku. Zvono je zazvonilo. Gola i sama, beba je zaplakala.

Iznutra su se začuli koraci. Nečije ruke su ga digle. Neko ga je privio na uštirkane grudi i odneo na svetlo.

Kada su ga bolničarke u sirotištu odmotale, otkrile su da mu je telo još osetljivo: uprkos veličini, bio je novorođenče. Oko vrata mu je, na crvenoj vrpci, visio medaljon sa svecem, presečen napola. „Možda je Sveti Hristifor“, rekla je jedna bolničarka. „Vidiš – dve noge i tri talasa, kao voda. Ili neki drugi južnjački svetac.“

Činilo se da je beba zdrava. Dodelili su ga dojilji za tu noć.

U početku nije umeo da sisa, ali je dojilja Rita Fiduči, neustrašiva žena, nastavila da mu gura bradavicu u usta sve dok uz jecaj nije potegao. Pošto se najeo, zaspao je. Rita ga je ljuljala i pevala mu, pomalo prekorno: „*Ambara-bà, cic-cì, coc-cò!*“ Bila je to pesma za veću decu, ali je ova beba delovala previše snažno za Ritine obične uspavanke. Te će se pesme Amedeo prisećati, u neočekivanim trenucima, čitavog svog života.

Direktor je, pre odlaska kući, pogledao pridošlicu. Pet beba u jednoj noći! To se pretvaralo u najezdu. Svako treće dece rođeno u Firenci sada je stizalo kroz rešetku sirotišta, gde će ih razvrstati, krstiti, hraniti, lečiti pa ih vraćati u svet koji ih je napustio. Direktor je otvorio novu stavku u velikoj žutoj knjizi s naslovom *Balie e Bambini** i upisao vreme detetovog dolaska, dojilju koja mu je dodeljena i opis čebeta u kome je nađeno („plavo, pomalo krvavo“) i medaljona („verovatno Sveti Hristifor“). Takođe je zabeležio i da je beba izuzetno krupna, da ima gotovo pet kilograma, najkrupnija beba u istoriji te bolnice.

Uzeo je limeni medaljon, stavio ga u presavijeni list hartije, pa ga smestio u kutiju sa natpisom „januar 1875“. U njoj je već bilo mnogo drugih drangulija u kovertama: flašica parfema na srebrnom lančiću, papirna silueta žene presečena napola, limeni medaljoni presavijeni nadvoje i načetvoro, kao karte u službi za izgubljeni i nađeni prtljag. Većina dece je dolazila sa nekom sličnom uspomenom.

Načas se zamislio, a onda je bebi nadenuo prezime Buonarolo. U nedavnoj poplavi beba – samo je prošle godine stiglo više od dve hiljade – direktor, glavna sestra i njihovo osoblje počeli su da menjaju jedno ili dva slova da bi

* Ital.: *Dojilje i bebe*. (Prim. prev.)

svakom detetu dodelili različito prezime: tako je današnjih pet beba postalo Buonareale, Buonarealo, Buonarala, Buonarola, Buonarolo. A ime Amedeo savršeno će odgovarati tako divovskom detetu – jako, pobožno ime. Direktor ga je upisao, pa je zatvorio knjigu.

Beba se ponovo probudila da sisa, ovog puta odlučnije. U njoj je već narastala velika želja: da živi, da odraste i da nađe dom i porodicu.

Ne samo da je on bio najkrupnija beba u istoriji sirotišta već je i rastao dvostruko brže od malih Buonarealea, Buonarealoa, Buonarala i Buonarola. Morale su da ga hrane dve dojilje i morali su da kupe poseban krevetac i da ga smeste između njihovih kreveta, zato što se Amedeo bunio kada bi ga stavili u tesnu kolevku. Rastao je u naletima: „nezgrapno stvorenje“, rekla je njegova druga dojilja Franka („anđeo blaženi“, zvala ga je Rita). Rita ga je držala na kolenu i pevala „*Ambara-bà, cic-cì, coc-cò*“, tako da je ponekad zaboravljao da mu ona nije prava majka.

Kada je malo porastao, Rita mu je proricala sudbinu iz pohabanog špila karata za tarot. Direktor ju je uhvatio kako to radi, pa joj je zabranio. Amedeo nije pamtio proreknutu sudbinu, ali je pamtio karte i voleo je priče koje su ih pratile: Pustinjač, Ljubavnici, Obešeni čovek, Đavo, Kula. Molio je da čuje i druge. Umesto o kartama, Rita mu je pričala o devojci koja se pretvorila u jabuku, koja se pretvorila u drvo, koje se pretvorilo u pticu. Pričala mu je i o lukavoj lisici. Posle je čeznuo da mala lisica dođe i spava pored njega na kamenom podu spavaonice. Njegova želja za pričama je jačala. Od Franke je čuo dve: o zloduhu po imenu Srebrni Nos i o čarobnjaku zvanom Telo bez Duše. Posle tih priča

zatvorio se u Ritin tesni kredenac pored kreveta, da ga zlo-duh i čarobnjak ne odnesu ako dođu, ali su mu se priče svejedno svidale.

Kada još nije bio sasvim odrastao, Rita je otišla i o njoj više niko nije rekao ni reč. Neko vreme je proveo na selu, u kućici sa zemljanim podom, u hraniteljskoj porodici. Ako bi se popeo na sedište nužnika i provirio kroz prozor, video je kupolu smoga koja je pokazivala gde je Firenca, mesto njegovog rođenja, i blistavu vijugavu zmiju reke Arno.

Majka usvojiteljske porodice rekla je da ga je preskupo hraniti; tvrdila je da je prerastao odeću. Vratili su ga u sirotište.

Kada je napunio šest godina, u sirotištu su ostale uglavnom devojčice, i on. Prozor kroz koji je stigao sada je zatvoren. Bebe su morale da se donesu u kancelariju, u korpi, zato što je bolničarka Franka rekla da je tako „civilizovano.“ Inače, rekla je, loši ljudi ostavljaju bebe samo zato što im je tako zgodno. Amedeo se, dok je rastao, pitao da li su i njega ostavili *zato što im je tako zgodno* (on je smatrao da to znači „slučajno“). Stekao je naviku da stoji na stepenicama ispod zatvorenog prozora, za slučaj da njegova prava majka dođe da ga traži.

Jednog majskog popodneva, doktor koji je došao da pregleda bebe zatekao je Amedea na tom mestu. Doktor je oduvek posebno pazio na Amedea, a sa njim je imao posla mnogo češće nego što je želeo, jer je ovaj zbog nesvakidašnjeg stasa patio od bolova u nogama i doživljavao svakojake nezgode.

„Dakle, čoveče moj mali“, rekao je doktor (koji je imao problema da se razumno obraća deci kada jednom napune devet meseci), „u poslednje vreme nije bilo novih povreda? Drago mi je što to čujem. Ali šta će biti s tobom u životu?“

Amedea je tog popodneva mučila nekakva neodređena seta, koja je sada našla fokus. Pitanje je shvatio mnogo ozbiljnije nego što ga je doktor postavio, pa se rasplakao.

Doktor se i protiv svoje volje uznemirio. Zavukao je ruke u džepove, pa je dečaku, redom, ponudio ljubičastu bombonu, novčić od jedne lire, poništenu pozorišnu kartu i maramicu sa izvezenim inicijalima „A. E.“ (jedino je nju uplakani Amedeo prihvatio). „Hajde, hajde“, rekao je. „Nisu baš tvoji inicijali, ali šta da se radi. Prvo slovo može da bude „A“ kao Amedeo – vidiš, ja se zovem Alfredo – ali ne i drugo. Umeš li ti da čitaš? Verovatno ne umeš. Prezivam se Espozito. Dobro ime za nahoče kao što si ti; znači napušten. Naravno, danas nije dozvoljeno dati takvo prezime pravom nahočetu, da se ne bi izazivale predrasude.“

„Jeste li i vi bili nahoče?“, upitao je Amedeo, načas prekinuvši da plače.

„Nisam“, odgovorio je doktor. „Mislim da moj pradedo jeste, pošto o njemu nemamo ništa sačuvano.“

Dečak se ponovo rasplakao kao da ga je lično uvredila činjenica da doktor nije nahoče. „Uzmi ljubičastu bombonu“, rekao je doktor.

„Ne sviđaju mi se“, kazao je Amedeo, koji ih nikada nije probao.

„A šta ti se *sviđa*?“, pitao je doktor.

Dečak, i dalje uplakan, odgovori: „Priče.“

Doktor se zamisli, pa ispriča priču koju je nekada davno čuo od svoje dadilje. Bila je to priča o papagaju. Taj papagaj je želeo da spreči jednu mladu ženu da prevari muža, i to je uspeo pomoću čudesne priče koja nije imala kraja. Doleteo je kroz njen prozor i počeo da joj pripoveda, i toliko ju je pričom zaokupio da su u pričanju prošli čitavi dani i noći. Njen muž se vratio kući i sve je bilo dobro. Ili tako nešto.

Amedeo se pridigao, obrisao oči i rekao: „Ispričaj mi priču kako treba.“

Doktor se nije sećao svega. Međutim, sledeće nedelje je doneo Amedeu svesku sa crvenim kožnim koricama, u kojoj je priču zapisala njegova domaćica Serena, koja ju je dobro znala, bar u onoj verziji koja se priča u porodici njegove bake, a za njih se zna da su veliki pripovedači. Nije mu baš bilo sasvim jasno zašto se toliko potrudio da dečaku spremi tu priču. Na koricama sveske nalazio se zlatni ljiljan. Bilo je to nešto najlepše što je Amedeo držao u rukama. Pošto je video njegovu radost, doktor je rešio da mu je pokloni. „Eto“, rekao je zadovoljno. „Možeš u njoj da vežbaš, da zapisuješ još priča.“

Posle toga je Amedeo razvio naviku da sluša svačije priče – priče bolničarki, časnih sestara, sveštenika iz crkve Santissima Anuncijata koji su prolazili pored stepeništa sirotišta, dobrotvora koji su dolazili u posete – i kada bi mu se dopale, zapisivao ih je u svesku.

Kada su ga sa trinaest godina pitali na koji zanat želi da ga pošalju, rekao im je da želi da bude doktor. Poslali su ga kod sajdzije. Sajdzija ga je vratio za tri dana; dečakovi debeli prsti lomili su sićušne mehanizme. Poslali su ga kod pekara, ali se ovaj stalno sudarao s divovskim šegrtom i pošto ga je trpeo nekoliko meseci, na kraju se jednom sapleo, iščaošio članak i više nije hteo da ga trpi. Zatim je Amedeo proveo nekoliko meseci kod štampara. To mu se dopalo, ali su ga vratili u sirotište zbog njegove nesrećne navike da deset puta dnevno prestaje sa radom da bi čitao priče, zbog čega su štamparove mušterije bile na gubitku.

I tako je dečak bio bez zanata i poziva. Poslali su ga nazad u školu, mada je bio prestar za nju. Tu se napokon istakao, svaku godinu je završavao na prvom mestu ispred sinova

pisara i dućandžija, sa kojima je učio. I dalje je istrajavao u želji da bude doktor. Tako bi postao prvo dete u istoriji siro- tišta koje će studirati medicinu, pa se direktor posavetovao sa doktorom Espozitom. „Je li to moguće srediti?“, upitao je.

„Moguće je“, odgovorio je Espozito, „ako će neko da plati školovanje, i ako će neko drugi preuzeti na sebe njegovo vaspitanje i obrazovanje. I ako se potruđi da više ne bude onoliko trapav, što je, čini mi se sasvim moguće.“

Posle mnogih molbi direktora sirotišta, jedan dobrotvor se ponudio da plati deo Amedeovih studija medicine, a drugi da mu obezbedi odeću i knjige. Amedeo je izgubio još dve godine služeći vojsku, ali kada se vratio, doktor Espozito se pomirio sa neizbežnim (zaista je tokom godina zavoleo trapavog mladića) i pristao je da Amedeo dođe da živi kod njega. Momak će spavati u sobičku iza doktorove kuće i hraniti se sa kućepaziteljkom Serenom, a doktor će nadzirati njegove studije medicine. Momak će uskoro napuniti dvade- set jednu godinu i za ostalo će moći sam da se snađe. Doktor je uredio da ide na predavanja u hirurškoj školi bolnice u Santa Marija Nuovi, a da uveče zarađuje za život perući čaše u baru između ulica Vija del Oriuolo i Borgo Albici.

Plan je uspeo. Momak je bio predusretljiv, žurio bi da potpali vatru ili namesti doktorovu stolicu kada bi ovaj ušao, i doktor, neženja na pragu starosti, bio je dirnut i doživlja- vao ga je kao pravog sina. Amedeo je takođe bio i dobar sagovornik, zbog toga što je svakodnevno iščitavao novi- ne od prve do poslednje stranice i sistematski savladavao doktorovu biblioteku. Sve u svemu, Espozitu je bilo drago što ga je primio. Ponekad je pozivao Amedea da mu pravi društvo u mračnom salonu, gde je imao običaj da večerava za stolom, okružen nabacanim naučnim časopisima. Dok- tor je bio kolekcionar, i radna soba je bila puna sakupljenih

predmeta: leptira, belih crva u teglama, skulptura od koralaa, prepariranih polinezijskih glodara i drugih čuda prirode koje je stekao tokom dugačkog i usamljeničkog života, kao poslednji izdanak dinastije nauci odanih ljudi. Momak je bio posebno opčinjen ljudskim okom izrađenim od voska, koje je stajalo na stolu u predsoblju, pored kišobrana. Iznad stepeništa su na dve žice visile kitove usi. Amedea ti predmeti nisu uznemiravali; baš nasuprot, zavoleo je zbirku isto koliko i samog starog doktora. I rešio je da će jednog dana i on imati sopstvenu zbirku: salon pun naučnih uzoraka i biblioteku punu knjiga. Njegova crvena sveska punila se pričama, a glava mu se punila čežnjama delimično obrazovanog čoveka.

Kada je napokon završio školovanje (po Amedeovom iskustvu, za dete bez roditelja sve traje dvostruko duže), nije postao bolnički lekar kao njegov dobrotvor, već *medico condotto*. U znak zahvalnosti prema svom dobrotvoru, Amedeo je uzeo prezime Espozito. Nije mogao da nađe stalan posao, već je radio po selima gde su stari doktori umrli ili se preopтереćeni doktori razboleli. Nije imao ni konja ni bicikl. Zato je pešačio između kamenih kućica, kroz kišnu zoru i ledenu noć. Na brdima ispod Fjezola i Banjo a Ripolija, previjao je slomljene članke i rasečena ramena seljaka i porađao njihove žene. Poslao je pisma u sva sela u provinciji, tražeći stalno mesto, ali bez uspeha.

U međuvremenu je, kako su godine prolazile, sakupljao sve više priča. Njegov poziv i njegovo držanje kao da su terali ljude da mu se poveravaju. Seljaci su mu pripovedali o kćerima nestalim na moru, o braći koju je život razdvojio i koji se nisu prepoznali kada su se napokon sreli, tako da su jedan drugoga ubili, o pastirima slepim na oba oka, koji su se kretali po zvuku ptica. Činilo se da siromasi najviše vole

tužne priče. A priče su za njega i dalje posedovale nekakvu čaroliju. Pošto bi se kroz sivu zoru vratio u iznajmljeni stan, oprao bi ruke, sipao kafu, otvorio prozore da čuje umirujuće zvuke živih i zapiše priče u crvenu svesku. To je činio bez obzira je li sudbina pacijenta bila da živi ili da umre, i uvek krajnje ozbiljno. Tako su njegovu svesku ispunili svetli uvidi u hiljade drugih života.

Uprkos svemu tome, njegov život je ostajao uzan i neukorenjen, kao da ga nikada zapravo nije ni započeo. Krupan čovek orlovskog profila, sa spojenim gustim obrvama, bio je visok ali se toga nije stideo, za razliku od mnogih visokih ljudi. Zbog te visine i zbog nepoznatog porekla, nigde se nije uklapao i svugde je bio stranac. Kada bi gledao mlade kako sedaju za fotografske portrete na Pjaci del Duomo u Firenci, ili kako piju toplu čokoladu za krivonogim stočicama ispred kafea, osećao je da nikada nije pripadao njihovoj vrsti. Njegova mladost je prošla i činilo mu se da je na pragu srednjeg doba. Bio je samotnan čovek, odevao se strogo, ponašao se uzdržano, večeri je provodio proučavajući medicinske časopise a nedelje u salonu svog starog dobročinitelja, razgovarajući o vestima, razgledajući najnovije eksponate u starčevoj kolekciji, igrajući karte. Dok su mu se ruke kretale, prisećao se priča o kartama za tarot koje je čuo u detinjstvu: Obešeni čovek, Ljubavnici, Kula.

Stari doktor je sada bio u penziji. Još je odlazio u sirotište, koje se poslednjih godina modernizovalo i gde su deca sada spavala u provetrenim sobama i igrala se na velikim terasama punim rublja što se suši, izgrađenim posebno za tu namenu.

Amedeo je i dalje tražio stalno mesto. Slao je pisma na sve strane, u sela na jugu čija imena nikada ranije nije čuo, u okruge visoko u Alpima, na neznatna ostrva čiji su žitelji

odgovore slali čamcem, zato što tamo još nije postojala poštanska služba.

Napokon, godine 1914, jedan gradonačelnik poslao je pismo tim zaobilaznim načinom. Pisao je da se zove Arkanđelo i da je iz grada Kastelamarea. Ako Amedeo želi da se doseli na jug, postoji jedno ostrvo gde nema nikakve medicinske zaštite i gde može biti mesta za njega.

Ostrvo je bilo mrvica na karti u atlasu starog doktora; jugoistočno od Sicilije, bilo je najdalje mesto gde je Amedeo mogao da ode iz Firence a da ne stigne u Afriku. Istog dana je napisao pismo da prihvata.

Napokon, stalno zaposlenje. Njegov dobročinitelj ga je ispratio na stanicu, rasplakao se iako se trudio da to ne učini, i obećao da će na leto zajedno ispiti čašu limončela na terasi obrasloj u bugenviliju (doktorovo viđenje juga bilo je nejasno i romantično). „Možda se čak tamo i preselim pod stare dane“, rekao je. Amedea više nije doživljavao kao šticećenika ili usvojenika, već kao pravog sina, mada nije u sebi nalazio reči kojima bi to izrazio. U međuvremenu je Amedeo pokušao da se zahvali, ali je samo uspeo da se rukuje sa doktorom. Tako su se rastali. Nikada se više neće videti.

III

Amedeo je putovao parobrodom iz Napulja, u najjeftinijoj kabini. Tada je prvi put plovio morem, i omamilo ga je njegovo hidraulično šištanje, njegov beskraj. Sa sobom je imao sanduk pun medicinskih instrumenata umotanih u slamu i kožnu torbu u koju je spakovao ono malo svoje odeće, pribor za brijanje, lulu i svesku sa pričama. Takođe, i nov *Kodakov* foto-aparat na sklapanje, neočekivan dar od starog doktora. Amedeo je rešio da u Kastelamareu bude drugi čovek, čovek koji će doživeti trenutke vredne fotografisanja, čovek koji pije toplu čokoladu na terasi nekog otmenog kafea. Ne nahoće, ne siromašni putujući doktor. Jer on je i dalje živio u svetu jednako ogoljen kao kada je na njega došao, bez žene, bez prijatelja sem starog doktora, bez potomaka. Može li život da se promeni? Zar nije njegov život već počeo da se menja samim tim što je pošao na taj put? Uskoro će napuniti četrdesetu. Bilo je vreme da se otisne u istinski život, za koji je oduvek verovao da ga čeka.

Još od detinjstva je osećao da pliva protiv struje, a tako je bilo i sada. Osvrnuo se i primetio da svi brodovi koji

isplovljavaju iz napuljske luke skreću ka severu, kao da ih vuče neka nevidljiva sila, dok je njegov brod prosecao talase i sporo putovao na jug, mešajući belu mesečinu iza pramca. Parobrod je pristao u Salernu i Kataniji pa je onda završio putovanje u Sirakuzi. Odatle je Amedeo prvi put video Kastelamare. Ostrvo je bilo nisko i preteće na horizontu, tek stena u vodi. Tamo nije išao nikakav trajekt niti parobrod, već samo ribarska barka, sa zloslutnim imenom *Bože, smiluj se*. Da, rekao je ribar, može da preveze Amedea na ostrvo, ali za dvadeset pet lira, pošto će uz ovakav vetar to potrajati čitavo veče.

Njihov razgovor je privukao nekog starca koji je raspetljavao mreže. Promumlao je nešto kako je to malerozno ostrvo, kako tamo vlada prokletstvo plača i započeo je složenu priču o pećini punoj belih lobanja – ali ga je prvi ribar brzo učutkao i oterao, pošto je verovao da će uskoro sklopiti unosan posao.

I tako je i bilo, pošto Amedeo nije bio praznoveran – a nenaviknut na jug, nije bio ni sklon cenkanju. Platilo je dvadeset pet lira i uz ribarevu pomoć utovario u barku sanduk sa medicinskim instrumentima.

Ribar je veslao i pričao, veslao i pričao. Narod Kastelamarea, rekao je Amedeu, opstaje zahvaljujući čuvanju koza i branju maslina. Takođe love tunu, koju posle ubijaju motkama. I drugu ribu, sve vrste ribe, one koje mogu da se umlate motkama i one koje mogu da se upecaju i one koje mogu da se probodu kopljem ispod škrga. Amedeo, koji je još od Napulja patio od morske bolesti, čvrsto je zatvorio usta dok je ribar nadugačko o tome raspredao. Napokon su se približili kamenom keju Kastelamarea.

Ribar ga je iskrcao nešto pre devet. Dok je Amedeo posmatrao svetlo sa pramca barke *Bože, smiluj se* kako se

udaljava na talasima, na njega kao da se spustila silna praznina i tišina, kao da je ostrvo nenastanjeno. Ono nekoliko kuća uz obalu nije bilo osvetljeno. Kameni kej, iz koga je još isijavala toplota, bio je posut laticama bugenvilije i oleandera; vazduhom je lebdeo slabašan miris tamjana. Amedeo je ostavio sanduk i krenuo u potragu za nekim težakom ili ribarom koji možda ima kolica. Međutim našao je samo staru arapsku tunaru sa kamenim svodovima, gde je bilo razbacano nekoliko igraćih karata i opušaka, i belu kapelu, koja je takođe bila pusta. Sa oltara je prodorno gledala njemu nepoznata svetica; sa obe strane bila je okružena vazama sa ljiljanima čije su se stabljike povile od vrućine.

U pismu koje je Amedeo dobio od gradonačelnika Arkandela stajalo je da treba da se popne na brdo, gde će naći gradić, „iza indijskih smokava pa kroz kameni luk, na vrhu stene.“ Počinjao je da se navikava na mrak i sada je naslutio obrise naselja na ivici litice: uzane kuće sa spuštenim žaluzinama, oljuštena barokna fasada crkve, četvrtasti toranj sa plavom kupolom na kojoj se odražava svetlost zvezda.

Amedeo nije mogao sam da nosi kovčeg uzbrdo. Preostalo mu je samo da se popne bez njega. Odvukao ga je u zaklon kapele, zato što se nadao da ga tu niko neće dirati, pa je krenuo noseći samo kofer. Put je bio kamenit i neravan; gušteri su se sa obe strane migoljili u makiji. Zvuk talasa se jasno čuo u mraku, pa je pogledao dole i video talase kako se pene oko ulaza stotinu malih pećina. Pred njim se put vijugavo udaljavao od obale i pojavljivao se nov deo ostrva, ravniji i središnji, izdelfen na male parcele okružene kamenim seljačkim kućama. Prošao je kroz senku maslinjaka, između dostojanstvenih obrisa kaktusa. I zaista, naišao je na kameni luk, izbledeo i oljušten. Sada, pošto je stajao na vrhu ostrva, izložen svoj silini vetra, video je da Kastelamare